

Respectprotocol

Basisschool De Bongerd

Dromen denken doen

Inhoudsopgave	2
1. Waarom een respectprotocol	3
2. Achtergrondinformatie	3
Wat verstaan wij onder pesten?	
Kenmerken- signalen bij een kind dat gepest wordt	
Kenmerken- signalen bij een kind dat pest	
Signalen bij een groep waarin gepest wordt	
3. Stimuleren van respectvol gedrag	6
4. Preventie	7
5. Hoe wordt er gehandeld bij pestgedrag	8
Hulp aan de pester en aan de gepeste leerling	
Digitaal pestgedrag	
6. Interventies- consequenties bij pestgedrag	9
Reactieprocedure, gedragslessen, gesprekken	
Bijlage 1: Routine- interventies bij melding van pestgedrag	10
Bijlage 2: Gesprek met pester	12
Bijlage 3: Gedragsles gepeste	13
Bijlage 4: Gedragsles voor 'pester': Reageren op het stopteken of stop-verzoek	15
Bijlage 5 : Gedragsles respectprotocol : omstanders	17

1. Waarom een respectprotocol

De drie kernwaarden van onze school zijn:

Vertrouwen/ Veiligheid

Respect

Verantwoordelijkheid

Een positief klimaat is een voorwaarde om tot optimale ontplooiing te kunnen komen. Wij zijn als school gericht op het creëren van een omgeving die het leren bevordert en gedragsproblemen voorkomt. Adequaat gedrag wordt in onze school systematisch positief bekrachtigd. Hiermee wordt een veilig en positief schoolklimaat gecreëerd, waarin elke leerling optimaal kan profiteren van het geboden onderwijs. Vanuit deze gedachte, hebben wij er bewust voor gekozen om niet het negatieve gedrag, in dit geval pesten te bekrachtigen, maar juist het positieve gedrag. Om deze reden hebben wij dit protocol Respectprotocol genoemd.

Dit respectprotocol heeft als doel: “Alle kinderen moeten zich in hun basisschoolperiode veilig voelen, zodat zij zich optimaal kunnen ontwikkelen”.

Door elkaar te steunen en wederzijds respect te tonen stellen we alle kinderen in de gelegenheid om met veel plezier naar school te gaan!

Door gedragsverwachtingen op basisschool de Bongerd zichtbaar te maken, kunnen kinderen en volwassenen als er zich ongewenste situaties voordoen, elkaar aanspreken op deze regels en afspraken.

Het respectprotocol geeft kinderen, leerkrachten en ouders duidelijkheid over hoe gehandeld wordt in het geval van respectloos gedrag op school. Wij vinden het als school heel belangrijk dat leerlingen elkaar respecteren en dat pesten wordt voorkomen. Op deze manier dragen de leerlingen deze waarde in de toekomst met zich mee.

Met dit protocol hopen wij samen met leerlingen en ouders/verzorgers een positieve en effectieve bijdrage te kunnen leveren aan respectvol gedrag en het voorkomen en bestrijden van pestgedrag.

2. Achtergrondinformatie

Sociale onveiligheid is de primaire oorzaak van pestgedrag. Mensen zijn bang wanneer zij in situaties terechtkomen waarin het sociaal onveilig is. Op die momenten reageert ons systeem bijna instinctief en roept een vecht-vlucht reactie op. Pesten is dus een effectief gedragswapen om je eigen veiligheid te regelen in sociaal onveilige situaties.

Wat verstaan wij onder Pesten?

Begripsvorming

Plagen

Je kunt van plagen spreken, als beide partijen even sterk zijn en er niet echt gesproken kan worden van een slachtoffer en een dader. Plagen zie je vaak bij mensen die elkaar wel mogen. Het kan een steekspel met woorden zijn of elkaar voor de gek houden. De plager heeft niet de intentie om de geplaagde te beschadigen. Tussen kinderen, zeker in de bovenbouw en in het voortgezet onderwijs, zie je hetzelfde patroon ontstaan. Humor (echte!) staat hierbij centraal.

Ruzie / conflict

Ruzie maken wordt door kinderen en ouders nog wel eens benoemd als pesten. Hoewel een ruzie geen pesten is, kan een niet goed opgeloste ruzie soms wel tot pesten leiden. Een ruzie is een conflict tussen mensen over een behoefte of over wat rechtvaardig is.

Pesten

Pesten is (psychisch, fysiek of seksueel) systematisch geweld van een kind of een groep kinderen ten opzichte van één of meer klasgenoten/kinderen binnen de school, die niet (meer) in staat is/zijn zichzelf te verdedigen’.

Pesten kent duidelijk andere kenmerken dan plagen. Uit een plaagsituatie kan echter heel makkelijk een pestsituatie voortvloeien. Plagen wordt pesten als de geplaagde aangeeft een bepaalde actie en / of woorden onprettig te vinden en de plager toch doorgaat.

Een duidelijk overzicht van kenmerken van plagen en pesten en de gevolgen van dit gedrag vormt een basis voor het signaleren van pestgedrag.

Plagen	Pesten
<ul style="list-style-type: none"> • Is onschuldig en gebeurt onbezonnen en spontaan. Gaat gepaard met humor. 	<ul style="list-style-type: none"> • Gebeurt berekenend (men weet meestal vooraf, wie, hoe en wanneer men gaat pesten). Men wil bewust iemand kwetsen.
<ul style="list-style-type: none"> • Is van korte duur, of gebeurt slechts tijdelijk. 	<ul style="list-style-type: none"> • Is duurzaam: het gebeurt herhaaldelijk, systematisch en langdurig (stopt niet vanzelf en na korte tijd).
<ul style="list-style-type: none"> • Speelt zich af tussen ‘gelijken’ 	<ul style="list-style-type: none"> • Ongelijke strijd. De onmachtgevoelens van de gepeste staan tegenover de macht van de pester.
<ul style="list-style-type: none"> • Is meestal te verdragen, of zelfs leuk maar kan ook kwetsend of agressief zijn. 	<ul style="list-style-type: none"> • De pester heeft geen positieve bedoelingen en wil pijn doen, vernielen, kwetsen of onlusten afreageren.
<ul style="list-style-type: none"> • Meestal één tegen één. 	<ul style="list-style-type: none"> • Meestal een groep (pester en meelopers) tegenover één geïsoleerd slachtoffer.
<ul style="list-style-type: none"> • Wie plaagt, ligt niet vast. De partijen wisselen keer op keer. 	<ul style="list-style-type: none"> • Er bestaat de neiging tot een vaste structuur. De pesters zijn meestal dezelfde, net zoals de slachtoffers.

Gevolgen plagen	Gevolgen pesten
<ul style="list-style-type: none"> • ‘Schaafwond’ of korte dragelijke pijn (hoort bij het spel). Wordt soms ook als prettig ervaren (‘plagen is kusjes vragen’) 	<ul style="list-style-type: none"> • Indien niet tijdig wordt ingegrepen, kunnen de gevolgen (zowel lichamelijk als psychisch) heel pijnlijk, ingewikkeld en langslpend zijn.
<ul style="list-style-type: none"> • De vroegere relaties worden vlug hersteld. De ruzie of het conflict wordt spoedig bijgelegd. 	<ul style="list-style-type: none"> • Het is niet gemakkelijk om tot betere relaties te komen. Het herstel verloopt heel moeizaam.
<ul style="list-style-type: none"> • Men blijft opgenomen in de groep. 	<ul style="list-style-type: none"> • Isolement en grote eenzaamheid bij de gekwetste.
<ul style="list-style-type: none"> • De groep lijdt er niet echt onder. 	<ul style="list-style-type: none"> • De groep lijdt onder een bedreigend en onveilig klimaat. Iedereen is angstig en men wantrouwt elkaar. Er is daardoor weinig openheid en spontaniteit. Er zijn weinig of geen echte vrienden binnen een groep.
	<ul style="list-style-type: none"> • Negatief zelfbeeld van het slachtoffer.

Kenmerken- signalen bij een kind dat gepest wordt:

- geen zin om naar school te gaan;
- het verliezen van belangstelling voor schoolse taken en/of verminderde schoolresultaten;
- het kind probeert dicht bij de leerkracht te blijven;
- het kind ziet er bang, neerslachtig en huilerig uit, is angstig en onzeker
- het kind vertoont overdreven, clownesk gedrag
- het kind vertoont afkoopgedrag met behulp van geld en/of snoep of door het maken van huiswerk voor anderen;
- het kind gaat niet graag meer naar zijn/ haar (sport) club of hobby
- Is eerder in zichzelf gekeerd;
- lijkt geen vrienden te hebben, het is vaak alleen;
- het kind wordt als laatste gekozen;
- het kind wordt nooit uitgenodigd voor een verjaardag, het kind wil zijn verjaardag niet vieren of andere kinderen gaan niet in op de uitnodiging om op zijn verjaardagsfeestje te komen;
- is geneigd zich onderdanig of gediensstig te gedragen;
- is onzeker in sociale contacten;
- heeft moeite met voor zichzelf op te komen;
- heeft vaak een negatief zelfbeeld;
- voelt zich vaker eenzamer dan andere kinderen;
- voelt niet goed aan, welke regels of normen er binnen de groep gelden, of klampt zich hieraan vast;
- reageert niet op gepaste manier op druk; begint te huilen, of gedraagt zich slaafs, gaat klikken, probeert zich vrij te kopen met snoep of geld, probeert de pester te imiteren, maar dit alles zonder succes.
- spullen die 'kapot' gaan;

Andere kinderen uit de klas kunnen ook signalen geven dat een kind gepest wordt. Ze vertellen bijvoorbeeld dat een kind zit te huilen, niet mee mag doen of altijd alleen staat in de pauze.

Kenmerken- signalen bij een kind dat pest:

- heeft opvallend positief zelfbeeld;
- heeft weinig invoelingsvermogen en is tegendraads;
- het kind heeft een vaste groep vrienden;
- het kind roddelt vaak en zegt lelijke dingen over andere kinderen;
- het kind is opvallend agressief.
- lijkt assertief; zegt spontaan wat hij denkt of voelt. Komt uit voor zijn mening;
- is vrij impulsief;
- heeft de neiging anderen te overroepen of te domineren om controle te houden, maar is misschien minder zeker dan het lijkt;
- wil het middelpunt zijn en is vlug jaloers;
- is meestal fysiek sterker of omringd door sterke vrienden die zijn gedrag respecteren;
- heeft moeite met regels en grenzen;
- schat situaties verkeerd in;
- schat de gevolgen van zijn gedrag verkeerd in;
- heeft moeite met spanning, die van buitenaf wordt opgelegd (toetsen, agressie van ouders etc.);
- lijdt vaak aan faalangst;
- hoe onveilig hij zich voelt, hoe groter de behoefte aan een zondebok;
- heeft een zwak inlevingsvermogen, is vooral met zichzelf bezig en houdt geen rekening met anderen;

- kan het gedrag imiteren van andere kinderen uit zijn omgeving (vooral met betrekking tot kinderen met een gedragsstoornis).

Daarnaast moet er bij zowel het gepeste kind als de pester rekening gehouden worden met de persoonskenmerken van deze kinderen. Het pesten kan bijvoorbeeld veroorzaakt worden door gedrags- of ontwikkelingsstoornissen of er kan sprake zijn van een beneden gemiddeld cognitief functioneren.

Signalen bij een groep waarin gepest wordt:

- Ongrijpbare groep en/of slechte sfeer;
- Slechte motivatie;
- Weinig hulp aan elkaar;
- Veel onderlinge concurrentie

3. Stimuleren van respectvol gedrag

Al het onderwijzend personeel kent het respectprotocol en handelt hiernaar. Zij hebben kennis en inzicht met betrekking tot alle aspecten van pestgedrag en zijn vaardig in het signaleren en oplossen van pestgedrag.

Het hele jaar door wordt structureel aandacht besteed aan het gedrag dat wij willen zien ofwel het gedrag dat wij verwachten van kinderen en personeel, d.m.v.:

- schoolbrede, maar ook groepsspecifieke gedragslessen op te nemen in het jaarrooster;
- gedragslessen voor het bevorderen van sociaal-emotionele ontwikkeling;
- aandacht voor het stimuleren van positief gedrag in de zebraflits en contacten met ouders
- de mogelijkheid voor het organiseren van een informatieavond
- voorbespreken en evalueren van situaties met de groep, een subgroep of met een individuele leerling;
- het toezicht op het naleven van de gedragsverwachtingen die op elk moment en in elke situatie aan de orde zijn. Er is toezicht op de kinderen, de kinderen worden gezien en gehoord: bij aankomst en binnenkomst, bij aankomst- binnenkomst, in de klas, bij het vertrek naar huis of BSO;
- het structureel stimuleren van positief (spel)gedrag;
- een vertrouwenspersoon (IVP) voor de leerlingen. Leerlingen kunnen in gesprek met een de IVP-er (Kitty Driessen).
- een SEO-werkgroep bestaande uit leerkrachten en de IB-er. Zij komen regelmatig bij elkaar. Deze werkgroep monitort alles omtrent gedrag, ontwikkelt en borgt het beleid;
- het vastleggen van incidenten. De aanleiding, het incident, de tijd, de betrokkenen en de vervolgacties worden omschreven.

4. Preventie

Op school werken wij met [Gedragsverwachtingen](#). Deze gedragsverwachtingen zijn positief geformuleerd en hangen in elke ruimte van de school. We werken preventief aan de veiligheid en de sfeer in de school en doen dit onder anderen door wekelijks lessen in gedragsverwachtingen te geven. Hierbij gaan we steeds uit van het gewenste gedrag. Het gewenste gedrag stimuleren we. Dit door juist dat gedrag te benoemen, te complimenteren en te gebruiken als voorbeeld.

Gedragsverwachtingen	Gang/ Hal	Klas	Toiletten	Speelplaats	Kleedkamer	Gymzaal/speelzaal
Vertrouwen/ Veiligheid	Ik loop rustig in de gang. Ik praat en werk met een fluisterstem	Ik ga op de afgesproken plek zitten en houd me aan de afspraken. Ik praat en werk met een fluisterstem	Ik ga na de instructie/kring/ het eerste half uur of tijdens de pauze naar het toilet. Ik draai het 'toilet-kaartje' in de klas om.	Ik blijf op het plein. Na de zomer loop ik meteen naar binnen. Ik voetbal op het voetbalveld als mijn groep aan de beurt is. Ik parker mijn fiets op de juiste plek.	groep 1-2: Ik kleed me rustig om en wacht op de stoel. groep 3 t/m 8: Ik kleed me rustig om en ga direct naar de gymzaal.	Onderweg (gr. 3 t/m 8): Ik loop netjes in de rij. Ik houd mijn handen thuis In de gymzaal: Ik ga vrij spelen of help de leerkracht met opbouwen. In de speelzaal: Ik ga op de bank zitten.
Respect	Ik houd de gang netjes Ik houd rekening met anderen	Ik houd rekening met anderen Ik luister naar degene die aan het woord is Ik steek mijn vinger op/ gebruik <u>mijn</u> <u>dobbelsteen</u> als ik iets wil zeggen / vragen Ik gebruik de spullen en materialen waar ze voor bedoeld zijn	Ik houd de wc netjes Ik laat een ander met rust op de wc. Ik ben zuinig met wc-papier, water en zeep	Ik gebruik de spullen en materialen waar ze voor bedoeld zijn Ik houd het plein netjes Ik houd rekening met anderen Ik luister naar degene die aan het woord is. Ik speel eerlijk en sportief.	Ik praat met mijn <u>werkstem</u> . Ik houd rekening met anderen	Ik luister naar de uitleg. Ik doe actief mee Ik draag me sportief en eerlijk. Ik gebruik de spullen en materialen waar ze voor bedoeld zijn Ik accepteer de beslissingen van de scheidsrechter. Ik houd rekening met anderen
Verantwoordelijkheid	Ik hang mijn jas en tas aan mijn eigen kapstok Ik ga rechtstreeks naar mijn bestemming Ik ruim mijn eigen spullen op	Ik zorg dat mijn la netjes opgeruimd is. Ik laat mijn plek schoon en opgeruimd achter Ik zet de spullen op de plek waar zij horen	Ik ga zittend plassen Ik laat het toilet en wasbak schoon en netjes achter Ik was na het toiletgebruik mijn handen Ik ga meteen terug naar de klas	Ik gooi afval in de afvalbak. Ik ruim de spullen netjes op waar het hoort. Ik gebruik de afspraak STOP-LOOP-PRAAT	Ik zorg dat ik mijn gymspullen bij me heb. Ik leg mijn kleding netjes neer op de bank/ stoel.	Ik help mee met opruimen.

Wij werken met de stop-loop-praat afspraak, bestaande uit een verbaal en non-verbaal teken. Dit teken wordt gebruikt om plagerijen, pesten en agressie te stoppen. In de gedragsverwachting lessen wordt aan de kinderen duidelijk gemaakt hoe het stopsignaal in verschillende situaties wordt gebruikt. Ook omstanders kunnen dit signaal gebruiken.

Op de Bongerd werken we met de gouden- zilveren en bronzen weken. Tijdens deze weken werken we aan groepsvorming, positief pedagogisch klimaat.

Op de Bongerd maken de groepen regelmatig gebruik van het invullen van een sociogram. Dit om sociale verbindingen en relaties die in de groep spelen zichtbaar te maken en daardoor aan te kunnen sluiten bij de behoefte van de groep of (enkele) individuele leerlingen.

In de bovenbouw wordt structureel aandacht besteed aan mediawijsheid. Jaarlijks wordt er deelgenomen aan Mediamasters. Mediamasters is een serious game over kansen en gevaren van (digitale) media. Door het spelen van de game bouwen kinderen basiskennis op over mediawijsheid.

In de bovenbouw maken kinderen steeds vaker een groepsapp aan. Op school wordt dan aandacht besteed aan o.a. klassenafspraken voor het gebruik van deze whatsappgroep. Dit o.a. via Whatshappy

5. Hoe wordt er gehandeld bij pestgedrag

Wanneer er op de Bongerdsprake is van pestgedrag neemt de leerkracht een actieve rol in bij het proces het pestgedrag te stoppen, omdat er vaak geen sprake is van een evenwichtige relatie tussen deze kinderen en er ook geen sprake is van een incidenteel probleem.

Hulp aan de pester en aan de gepeste leerling

Bij pesten zijn vijf partijen te onderscheiden t.w.: het gepeste kind, de pester, de ouders, de zwijgende middengroep en de leerkracht. Om het probleem aan te pakken wordt de vijfsporenaanpak ingezet.

Spoor 1: het gepeste kind wordt gesteund door:

- te luisteren naar wat er gebeurd is;
- het probleem van het kind serieus te nemen;
- samen met het kind zoeken naar mogelijke oplossingen;
- samen met het kind wordt aan die oplossingen gewerkt;
- eventueel deskundige hulp van buiten in te schakelen (bijvoorbeeld een weerbaarheidstraining of sociale vaardigheidstraining); er worden vervolggesprekken verzorgd.

Spoor 2: de pester wordt gesteund door:

- met het kind bespreken wat pesten voor een ander betekent;
- het kind helpen zijn relaties met andere kinderen te verbeteren;
- te zorgen dat het kind zich veilig voelt en uitleggen wat jij als leerkracht daaraan gaat doen;
- grenzen stellen en die consequent handhaven; het kind helpen zich aan regels en afspraken te houden; zorgen voor vervolggesprekken.

Spoor 3: de ouders van het gepeste kind en de ouders van de pester worden gesteund door:

- ouders die zich zorgen maken serieus te nemen;
- ouders (ouders van het gepeste kind en de ouders van de pester) informeren over peestsituaties, over pesten en over manieren om pesten aan te pakken en te voorkomen;
- met ouders (ouders van het gepeste kind en de ouders van de pester) overleggen over manieren om peestsituaties aan te pakken;
- zo nodig ouders verwijzen naar deskundige hulp.

Spoor 4: de zwijgende middengroep worden betrokken bij de oplossing van het pesten door:

- met kinderen in de groep te praten over het pesten en hun eigen rol daarin;
- met andere kinderen te overleggen over mogelijke manieren van aanpak en oplossing en hun rol daarin;
- samen met kinderen te werken aan oplossingen waaraan ze zelf actief bijdragen.

Spoor 5: de leerkracht neemt verantwoordelijkheid door:

- nadrukkelijk stelling te nemen tegen pesten;
- voldoende bekend te zijn met pesten in het algemeen en is in staat het pesten in de eigen groep vroegtijdig te herkennen en aan te pakken;

- na een pest-incident een sociaal veilig klimaat te creëren door o.a. samenwerkingsvormen en gedragslessen;
- altijd hulp te bieden aan het gepeste kind;
- de pester te begeleiden, indien nodig in overleg met de ouders en/of externe deskundigen.

Bij herhaling van pesterijen/ruzies tussen dezelfde leerlingen volgen sancties.

Digitaal pesten

Digitaal pesten is een nieuwe vorm van agressie die ontstaan is door de beschikbaarheid van computers, mobiele telefoons en andere elektronische apparaten. Elektronische agressie kan de vorm hebben van treiteren, bedreigen, nare spelletjes spelen en het verspreiden van foto's/filmpjes en geruchten die tot doel hebben om de emotionele gezondheid, de sociale status en de banden met andere leerlingen te beschadigen (Golly en Sprague, 2013). Eén van de problemen is dat de pestkop anoniem kan blijven. Een ander probleem is dat de pestkop ieder moment van de dag kan toeslaan.

Op de Bongerd werken we preventief aan het voorkomen van digitaal pesten door in de bovenbouw aandacht te besteden aan mediawijsheid. Leerlingen leren hoe zij zich moeten gedragen op het internet en om moeten gaan met social media.

Wanneer de leerkracht/pedagogisch medewerker bemerkt dat digitaal pesten leeft in de groep zal een passende interventie op worden gezet.

Afspraken die wij voor kinderen hanteren bij internetgebruik zijn:

- krijg je (e-mail)berichten die je niet leuk vindt of raar, vertel dat dan direct aan de leerkracht, eventueel samen met je ouders;
- maak indien mogelijk een schermafbeelding;
- kinderen weten welke sites toegestaan zijn;
- wees alert bij het invullen van persoonsgegevens online.

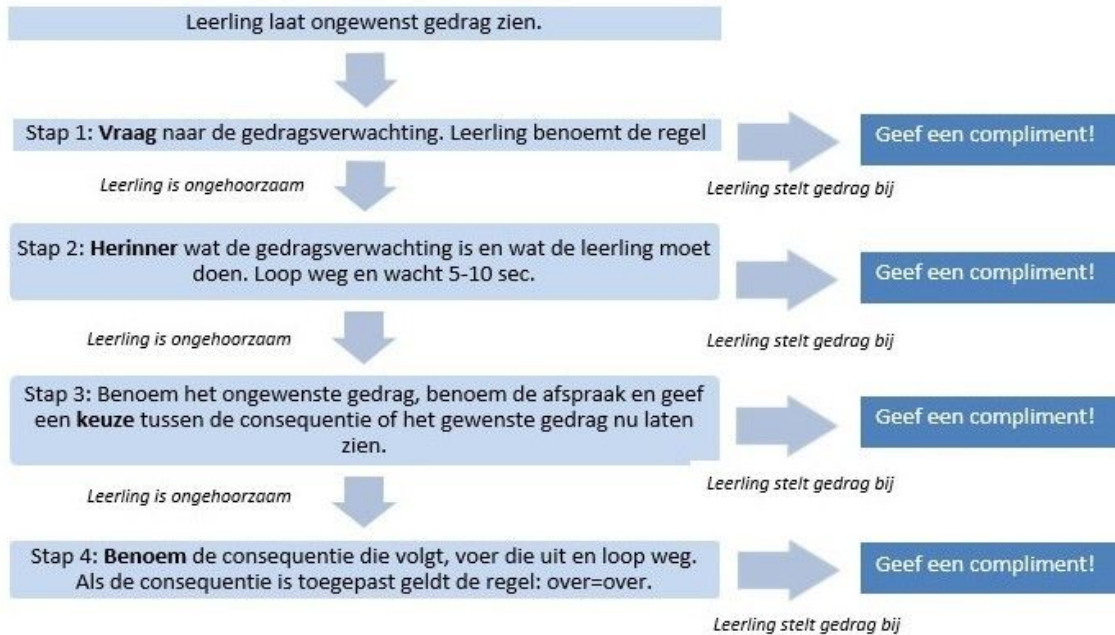
6. Interventies- consequenties bij pestgedrag

Op de Bongerd hebben we gezamenlijk kaders voor grensoverschrijdend gedrag vastgesteld. Bij elk type gedrag is er een actie van de eigen leerkracht gewenst. De leerkracht houdt regie over de situatie en de te nemen stappen. Op De Bongerd handelt iedere leerkracht vanuit een positieve professionele houding. Vanuit professionaliteit gaat de leerkracht de dialoog aan met collega's, ouders en kind.

Bij het opleggen van bepaalde consequenties wordt rekening gehouden met de aanleiding, frequentie en/of eventuele gedragsafspraken en leeftijd.

Ongewenst gedrag wordt op eenduidige wijze gecorrigeerd. De leerkracht zorgt ervoor dat hij/zij op de hoogte is van de feiten van een incident en checkt of de feiten kloppen.

Schoolbreed hanteren wij de reactieprocedure. Deze is hieronder nader uitgewerkt.

Routine- interventies bij pestgedrag

Voor elk teamlid gelden routine-interventies bij melding van pestgedrag. Zie bijlage 1.

Gesprek met pester

Belangrijk is een gesprek met de pester te voeren. In bijlage 2 is opgenomen hoe een gesprek met de pester gevoerd wordt. Zie bijlage 2

Gedragslessen

Er zijn specifieke gedragslessen bij pestgedrag ontwikkeld. Deze gedragslessen zijn in de bijlage opgenomen.

- Gedragsles gepeste: bijlage 3
- Gedragsles pester: bijlage 4
- Gedragsles omstanders: bijlage 5

Naslag/ literatuur

[Kwaliteitskaart Sociaal emotionele ontwikkeling](#) De Bongerd

Boek: Groepsplan gedrag, Kees van Overveld

E-boek: De nieuwe kijk op pesten van Lourens de Bakker

<https://wij-leren.nl/pesten-op-school.php>

Bijlage 1: Routine- interventies bij melding van pestgedrag

Routine voor teamlid bij melding door een leerling van ongewenst gedrag:

Welke vorm van ongewenst gedrag er ook gemeld wordt, reageer op de volgende specifieke wijze:

1. **Bekrachtig** het kind voor het melden van het ongewenste gedrag (bijvoorbeeld met 'Ik ben blij dat je het mij verteld hebt.').
2. **Vraag:** Wie, waar en wanneer.
3. **Vraag:** 'Heb je het stopsignaal gebruikt?' Zo ja, complimenteer.
4. **Vraag:** 'Ben je weggelopen van het ongewenste gedrag?' Zo ja, complimenteer.
5. **Zorg voor de veiligheid van de leerling.**
 - Gaat het ongewenste gedrag nog steeds door?
 - Loopt het kind die dit meldt, een risico?
 - Bang voor wraak? Wat heeft het kind nodig om zich veilig te voelen?
 - Hoe ernstig is de situatie?

Oefenen: Als het kind het stopsignaal inadequaats of niet heeft gegeven,

Oefen de stop, loop, praat routine nogmaals met het kind.

Hoe vaak dit geoefend moet worden, hangt af van de frequentie van de meldingen.

Bijlage 2: Gesprek met pester

Actie na melding van ongewenst gedrag: gesprek met *pester(s)*:

1. Bekrachtig eerst het kind voor het maken van tijd om iets met je te bespreken (bv. 'Fijn dat je even tijd voor me hebt.')

2. Vraag: 'Heb je gezien en gehoord datjou het stopsignaal gaf?'
Vraag door indien nodig (wat wel gezien?).'

Zo ja: 'Hoe heb je daarop gereageerd?' Oefen indien niet gestopt is met het ongewenste gedrag de routine 'reageren op een stopsignaal'. Zo nee: Oefen de routine 'stop, loop, praat met de melder'.

3. Vraag: 'Heb je gezien dat wegliep)?' *Vraag door indien nodig (wat wel gezien?)*

Zo ja: 'Hoe heb je daarop gereageerd?' Oefen indien niet gestopt is met het ongewenste gedrag de routine 'reageren op een stopsignaal'. Zo nee: Oefen de routine 'stop, loop, praat met de melder'.

Oefenen: Hoe vaak geoefend wordt, hangt af van de ernst en de frequentie van het ongewenste gedrag.

Bijlage 3: Gedragsles gepeste

1= Goed voorbeeld

Groep voorbereiden	<p>We gaan een les doen over pesten en de invloed die het heeft op degene die gepest wordt. We gaan het hebben hoe je respectvol en duidelijk kunt aangeven dat de ander moet stoppen.</p> <p>Je leert het verschil tussen plagen en pesten.</p> <p>Je leert dat je kan negeren.</p> <p>Je leert dat je weg kan lopen uit de situatie.</p> <p>Je leert ook dat je hulp kan inschakelen van anderen. Je leert wanneer je de hulp van de juf of meneer nodig hebt.</p> <p>Doel: Aan het eind van de les kan je op een respectvolle en duidelijke manier aangeven dat de ander moet stoppen met gedrag waar je last van hebt.</p>
Bespreken: Wat is het verschil tussen pesten en plagen.	<p>Pesten: als je een ander "pijn" doet, en de ander kan er niet om lachen.</p> <p>Plagen: als je een ander niet pijn doet en je er samen om kan lachen.</p> <p>Pas op: Sommige kinderen lachen om mee te doen.</p>
Bespreken: Wat is het gevolg van pesten	
Stop bespreken	<p>Stappenplan:</p> <p>Wil je ophouden met (gedrag benoemen), want ik heb er last van?</p> <p>Ik wil dat je stopt met (gedrag benoemen)</p> <p>Keus uit: stop, stoppen nou, kappen, stop hou op, ik wil dit niet. Bespreek met de leerlingen op welke manier je respectvol en duidelijk aan kan geven dat je de <i>pester</i> wilt laten stoppen. Eventueel ondersteund met een stopteken.</p>
'Modelen'	<p><i>Een (van tevoren goed ingeseinde) leerling vertoont ongewenst gedrag, deze maakt bijvoorbeeld lelijke opmerkingen over de kleding van de andere leerlingen. De leerkracht laat in de rol van leerling de stappen duidelijk zien.</i></p>
Nabespreken	<p>Wat zagen jullie? Was dit een goed voorbeeld? Heb ik een duidelijk stopteken gegeven? Was dat veilig? Wat was hier respectvol aan?</p> <p>Kan ik een ander zo vertrouwen?</p> <p><i>Bekrachtig goede antwoorden!</i></p>

2= Fout voorbeeld (doet de leerkracht altijd zelf!)

Groep voorbereiden	
Fout voordoen	
Nabespreken	

3=Goed voorbeeld

Groep voorbereiden	
'Modelen'	
Nabespreken	

4=Leerlingen oefenen

Groep voorbereiden	
Leerling doet het op de juiste wijze voor	
Nabespreken	

Bijlage 4: Gedragsles voor 'pester': Reageren op het stopteken of stop-verzoek.

Les 1 = Goed voorbeeld

Groep voorbereiden	<p>We gaan oefenen met het reageren op het stopteken of stop-verzoek.</p> <p>Welke drie stappen zetten we ook alweer als iemand stop tegen ons zegt?</p> <p>Stop met wat je aan het doen bent.</p> <ul style="list-style-type: none">• Toon respect of verbreek het contact met de ander.• Ga door met je taak/spel en of luister naar de instructie van de volwassene. <p>Wanneer reageren we ook alweer op het stopteken of stop-verzoek?</p> <ul style="list-style-type: none">• Precies, je reageert op het stopteken wanneer een andere leerling het stopteken aan je geeft. Dit betekent dat die andere leerling het niet prettig vindt wat je doet. <p>Hoe ziet een goede reactie op het stopteken of stop-verzoek er ook alweer uit?</p> <ul style="list-style-type: none">• Ja, inderdaad: stop met wat je aan het doen bent, toon respect of verbreek het contact met de ander en ga door met je taak/spel. <p>Waarom is het belangrijk dat we goed reageren op het stopteken of stopverzoek?</p> <ul style="list-style-type: none">• Dit is belangrijk omdat we op die manier respectvol reageren en laten zien dat we te vertrouwen zijn. Zo zorgen we ervoor dat iedereen zich veilig voelt en hiermee kunnen we conflicten voorkomen. <p>Met reageren op het stopteken of stop-verzoek laten we op een respectvolle manier zien dat we elkaar kunnen vertrouwen en dat we het belangrijk vinden dat iedereen zich veilig voelt. Ik ga het nu een keer voordoen. Letten jullie op wat ik allemaal goed doe.'</p>
'Modelen'	<p><i>Een (van tevoren goed ingeseinde) leerling geeft het stop-teken of geeft een stop-verzoek. De leerkracht laat in de rol van leerling duidelijk zien dat hij stopt met het ongewenste gedrag (bijvoorbeeld treiteren), toont respect of verbreekt het contact en gaat door met waar hij mee bezig was (bijvoorbeeld een boek lezen, buiten spelen, met iemand anders praten).</i></p>
Nabespreken	<p>Wat zagen jullie? Was dit een goed voorbeeld? Heb ik goed gereageerd op het stopteken of verzoek? Was dat respectvol, veilig en te vertrouwen gedrag?</p> <p><i>Bekrachtig goede antwoorden!</i></p>

Les 2 = Fout voorbeeld (doet de leerkracht zelf)

Groep voorbereiden	'Ik ga het nu nog een keer voordoen. Let nog een keer goed op wat ik allemaal doe.'
Fout voordoen	<i>Een van tevoren ingeseinde leerling geeft het stopteken of heeft een stopverzoek. De leerkracht reageert hier niet op maar blijft doorgaan met het ongewenste gedrag, blijft achter de leerling aanlopen die 'loop' toepast.</i>
Nabespreken	'Wat zagen jullie? Was dit een goed voorbeeld? Wat vonden jullie van de manier waarop ik reageerde op het stopteken of stopverzoek? Wat had ik wel moeten doen? Heb ik alle drie de stappen gevolgd? Waarom is dat ook alweer belangrijk?' <i>Leg de koppeling met de waarden respect, veiligheid en vertrouwen.</i> <i>Bekrachtig goede antwoorden!</i>

Les 3 = Goed voorbeeld

Groep voorbereiden	'Nu ga ik het voor de laatste keer voordoen. Let nu nog een keer op wat ik doe'.
'Modelen'	<i>Een leerling geeft weer het stopteken of verzoek. De leraar in de rol van leerling die ongewenst gedrag heeft laten zien, laat de drie stappen weer op een juiste manier zien.</i>
Nabespreken	'Wat zagen jullie? Was dit een goed voorbeeld? Wat vonden jullie van de manier waarop ik reageerde op het stopteken? En heb ik het contact verbroken? Wat is hier veilig en respectvol aan, kan ik iemand vertrouwen? Waarom is het goed om door te gaan met je bezigheden?' <i>Bekrachtig goede antwoorden!</i>

Les 4 = Leerlingen oefenen

Groep voorbereiden	'Nu mag een van jullie laten zien hoe je op een respectvolle manier reageert op het stopteken of stop-verzoek, zodat iedereen zich veilig voelt en elkaar kan vertrouwen. Dus: Stop met wat je aan het doen was, toon respect of verbreek het contact en ga door met je gewone bezigheden. Wie van jullie wil het voordoen?' <i>Complimenteer de leerling die het voor wil doen!</i> 'Letten jullie goed op wat (naam leerling) allemaal goed doet.'
Leerling doet het op de juiste wijze voor	<i>De leerling geeft het goede voorbeeld.</i>

Nabespreken	'Wat zagen jullie (naam leerling) goed doen?' <i>Bekrachtig goede antwoorden! Spreek je vertrouwen in de leerlingen uit en geef aan dat je extra gaat letten op leerlingen die goed reageren op het stopteken of verzoek.</i>
--------------------	--

Bijlage 5 : Gedragsles respectprotocol: omstanders

Les 1 : Fout voorbeeld (doet de leerkracht altijd zelf!)

Groep voorbereiden	Doel van de les: Wat moet je doen als omstander? Filmpje kijken: https://www.youtube.com/watch?v=up-CmZjpUR0 Introductie/kringgesprek: Wat zie je in het filmpje? Wat zijn de rollen : de gepeste, de pester, omstanders In kringgesprek met leerlingen bespreken/vastleggen wat je als omstander moet doen middels bijv. woordweb (leerlingen laten schrijven) Stop zeggen, met handgebaar. <ul style="list-style-type: none">• Niet meegaan in het gedrag van de pesters/groep.• Zelf een standpunt innemen.• Uitleggen wat onze kernwaarden zijn.• Weglopen/hulp halen. Eventueel gepeste meenemen.• Praten.
'Modelen'	Rollenspel zoals het moet. Leerlingen laten uitspelen .
Nabespreken	Wat ging goed. Wat kan beter/anders. Tips en tops.

Les 2: Fout voorbeeld (doet de leerkracht altijd zelf!)

Groep voorbereiden	Refereren aan het filmpje. Vragen die je stelt en waar leerlingen op moeten letten: <ul style="list-style-type: none">• Hoe ziet de gepeste eruit.• Wat doen de omstanders fout (in groepje eromheen staan, aantikken, meelachen, vinger wijzen enz.).
Fout voordoen	Stukjes uit het filmpje nogmaals laten zien.
Nabespreken	Wat heb je gezien. Concreet benoemen van fout gedrag. Hoe kan het anders?

Les 3: Goed voorbeeld

Groep voorbereiden	We gaan nu zelf een filmpje maken hoe het hoort.
---------------------------	--

Modelen'	Filmpje maken.
Nabespreken	Filmpje terugkijken. Nogmaals laten benoemen wat de gedragsverwachtingen zijn voor de omstanders.

Les 4: Leerlingen oefenen

Groep voorbereiden	Link leggen naar de dagelijkse praktijk.
Leerling doet het op de juiste wijze voor	Filmpje terugkijken wanneer dit aan de orde is.
Nabespreken	

